

Yoluxucu xəstəliklər kafedrası

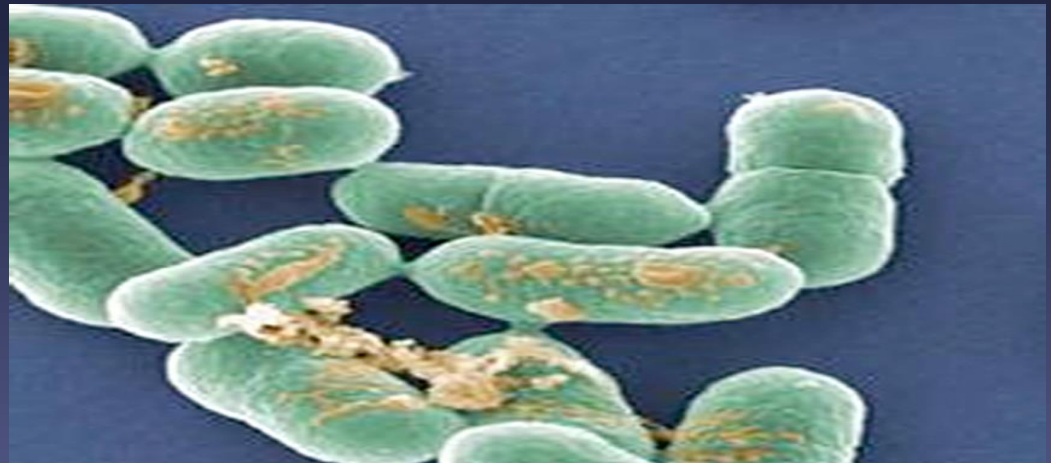
- Dos. Cəlal İsayev

LISTERIOZ

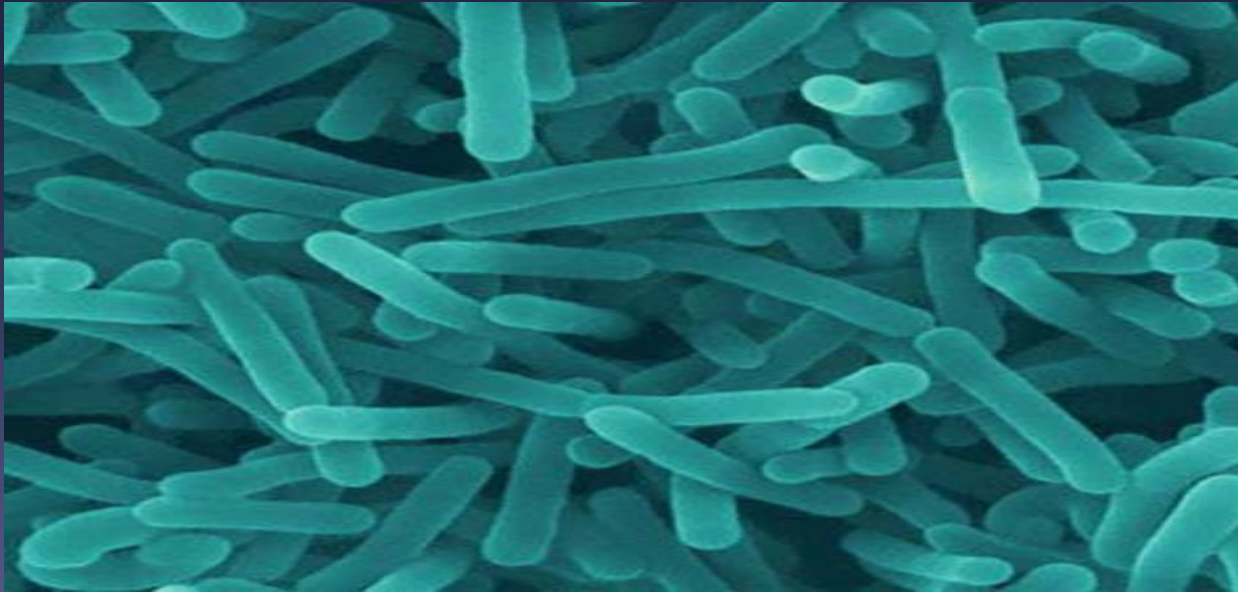
LİSTERİOZ

- Listerelloz, Nevrelloz, Yenidoğulmuşların qranulematozu, Tıqr çayı xəstəliyi.
- Listerioz-pilomorf kliniki gedişə malik zoonoz xəstəlidir, kəskin və xroniki formaları var
- Kəskin forma damaq badamcıqlarının və digər limfa düyünləri, MSS, qaraciyər, dalağın zədələnməsi ilə biruzə verərək, septiki prosesi kimi gedir

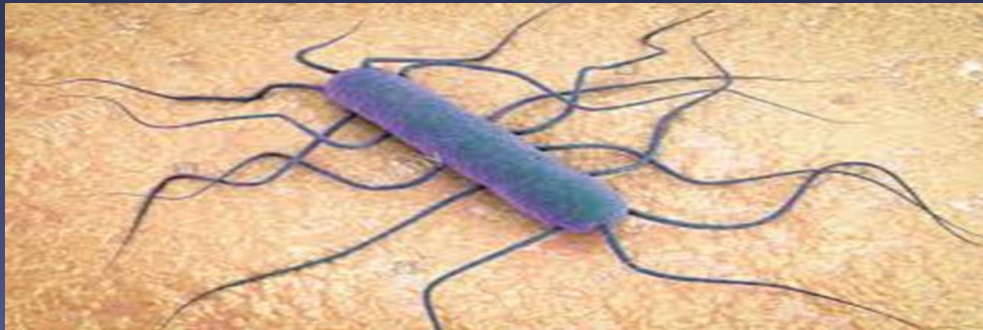
Tarixi məlumat

- 1911-ci ildə Haldes yeni növ mikroorqanizmlər təsvir etmiş. Sonralar Murrey həmin bakteriyaları septiki xəstəliyi olan dəniz donuzu və dovşanlarda aşkar etmişdir.
- Qanda yüksək monositoz törətdiyinə görə bu bakteriyalara **Bact. monocytogenes** adı vermişlər.
- Bakteriyaları D.Lister gəmiricilər arasında epizootiya zamanı ətraflı öyrənmişdir. 1940-cı ildə Listerin şərəfinə listeriya, törətdiyi xəstəliyə isə **Listerioz** adı verilmişdir.

Etiologiyası

- Törədici - **Listeria Monocytogenes**, aerob, kiçik, polimorf, çöp şəkilli bakteriadır, qram müsbətdir, qamçıları hesabına fəal hərəkətlidir
- Termolabil qamçı - H və termostabil somatik - O antigenə görə listerialar **4 seroloji tipə və 16 serovara** ayrılır
  - Ən çox yayılan formaları **4b, 1a, 1b serovarlarıdır.**
- Adi temperaturda torpaqda, suda, heyvan cəsədində çoxalır.
  - Mədə turşusu, dezinfeksiyaedicilər onları tez öldürür.
  - +70 C-də 20-30 dəq, qaynadıqda 3 dəq-yə məhv olurlar.

Epidemiologiyası

▪ Listerioz təbii ocaqlı zoonoz xəstəlikdir.

▪ Tərədicisi bir çox **gəmiricilər, vəhşi və ev heyvanlar, quşlarda** tapılır - onların *sidiyi, nəcisi, südü, burun seliyi* ilə uzun müddət ifraz olunur

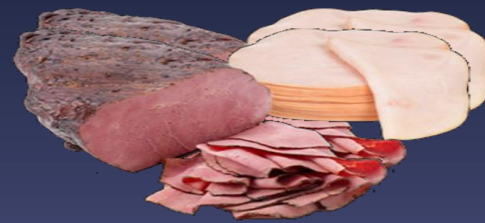
▪ Listeriyalar *dölyanı mayedə, plasentada da* aşkar olur

▪ Listerioz insana *alimantar, bəzən transmissiv yolla* keçir.

▪ Heyvanlardan *iksod və qamaz gənələri ilə də* yoluxur.

▪ Çox vaxt *su, çiy süd və ət məhsulları* yoluxmaya səbəb olur.

▪ Döl *transplasentarı, dölyanı mayeni udmaqla* yoluxa bilər.

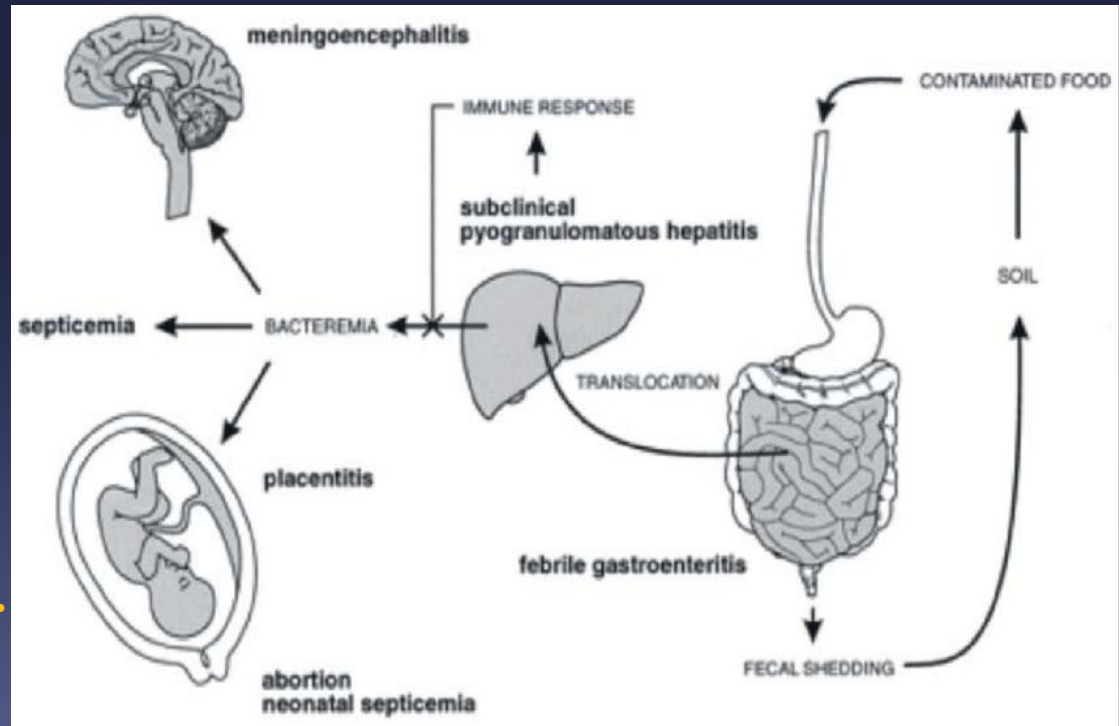
Patogenez və patoloji anatomiyası

İnfeksiyanın giriş qapıları yoluxma yolundan asılı olaraq:

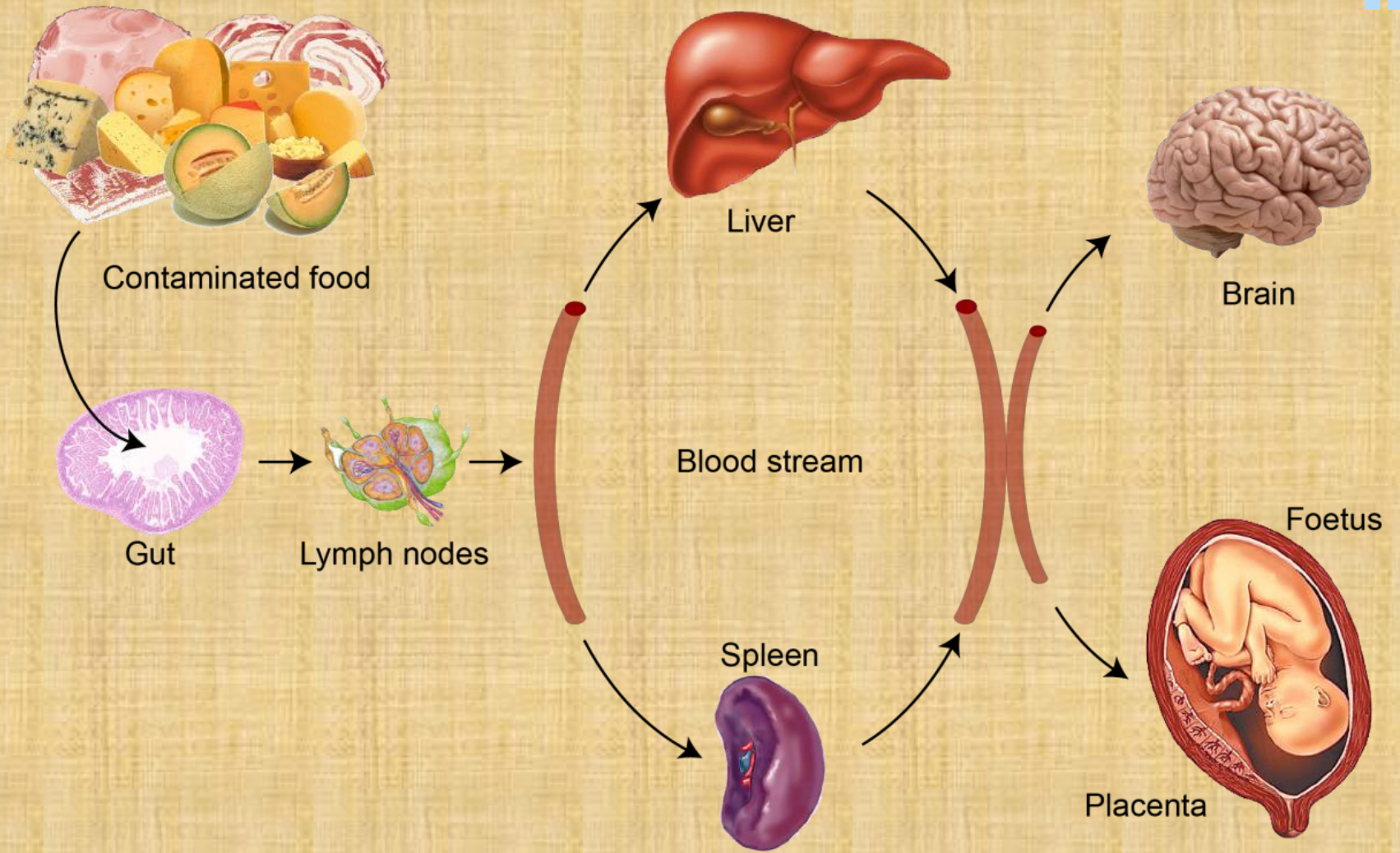
- Tənəffüs yollarının və gözün selikli qişaları
  - Dəri örtüklərinin mikrotravma nahiyələri
  - Qasrtointestinal traktın selikli qişası
- ❖ Listeriyaların *səthi proteini - internalin* epitel hüceyrələri və makrofaqların səthində olan *müvafiq reseptorlarla* əlaqəsi onların bu hüceyrələrə daxil olmasını təmin edir.
    - ❖ Faqositozdan sonra faqollizosomların daxilində listeriyalar fəallaşır, *əsas patogenlik amili - listeriolizin O* ifraz edir.
  - ❖ Listeriolizin O faqolizosomların membranını parçalayır və törədicinin epitel hüceyrələrinin və makrofaqların sitoplazmasına keçməsinə təmin edir.

- Listeriozun manifest formalarının formalarının baş verməsində orqanizmin immun vəziyyəti əhəmiyyət kəsb edir.
- Xəstəlik bir yaşa qədər uşaqlar və 55 yaşdan yuxarı şəxslərdə daha çox təsadüf edir.
- Listeriozla əsasən immun sistemi zəifləmiş şəxslər – uzun müddət immundepressantlar, kortikostreoidlər almışlar, şiş xəstəliyi, diabeti, HIV infeksiyası olanlar xəstələnir.

■ Listerialar əvvəlcə limfa yolları, sonra qanla parenximatöz orqanlara - q/ciyəərə, dalağa, beyinə, böyrəküstü vəzilərə, badamcıqlara və s. yayılır.

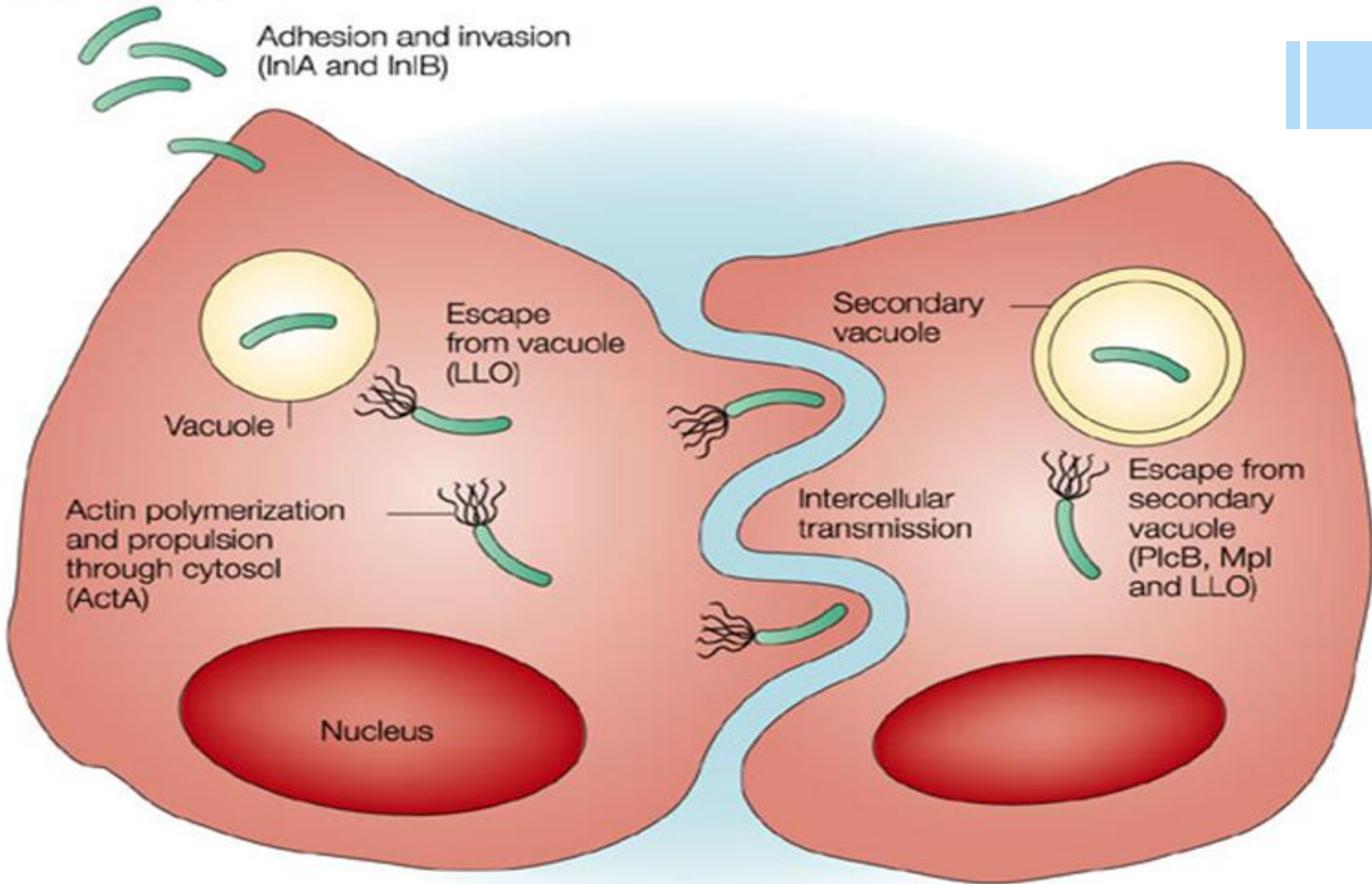

L. monocytogenes

Adhesion and invasion
(InlA and InlB)

Klinika

- Gizli dövr- 3-45 gün
- Kliniki formaları:
  - Anginoz-septiki
  - Göz-vəzili
  - Sinir
  - Tifoid (septiko-tifoz)
  - Septiko-qranulematoz
  - Qarışıq
- Kəskin, Yarıməkəskin, Xroniki, Abortiv
- Bakreiagəzdirvə və residivlər də rast gəlinir

- Listeriozun bütün formaları üşütmə, baş ağrısı, yüksək temperatur, ümumi zəiflik, yuxusuzluq, əzələlərdə ağrı ilə kəskin başlayır.
- Bəzən oynaqlarının ətrafında, üzdə yerləşən eritramatoz səpgi əmələ gəlir, bir-birilə birləşir.
- Ürək tonları karlaşır. Xəstələrin az qismində qaraciyər və dalaq böyüyür. Bəzən limfadenitə də rast gəlinir.
- Bir sıra hallarda qusma və ishal listeriozun başlıca əlaməti olur.
  - Periferik qanda leykositoz, mononuklearların 70% -ə qədər artması, yüksək EÇS qeyd edilir.

STIFF NECK

NAUSEA AND VOMITING

Symptoms of Listeriosis

HEADACHE

FEVER

DIARRHEA

Anginoz-septiki forma

- Bu forma üşütmə və yüksək qızdırma ilə kəskin başlayır, intoksikasiya əlamətləri olur
  - Üz və konyuktiva qızarır
  - Burun tənəffüsü çətinləşir
- Kəskin-kataral, kataral-xoralı, lakunar angina, paratonzilliyar angina qeyd edilir
- Çənəaltı, boyun, qoltuqaltı limfa vəziləri, qaraciyər, dalaq böyüyür, ağrılı olur.

Göz-vəzili forma

- Az-az rast gəlinir. 1-3 ay sürür.
- Yüksək qızdırma
- Konyuktivit əlamətləri
- Göz qapaqları şişir, göz yarığı daralır, irinli ifrazat
- Konyuktivada follikullar, mərkəzində qranulemalar olur
- Qulaqətrafı, ənsə, qoltuqaltı l/vəzilər böyüyür

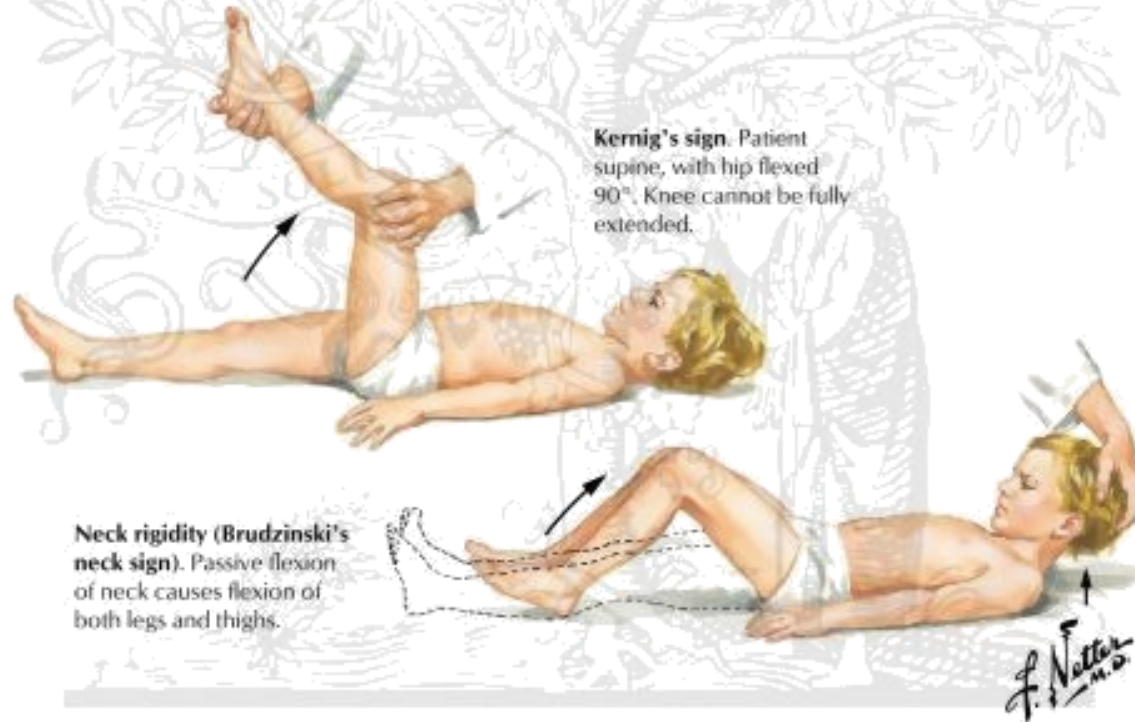

Sinir forması

- Az rast gəlinir - meningit, meninqoensefalit və ensefalit əlamətlərilə başlayır.
- Şiddətli baş ağrısı, təkrari qusma, huşun pozulması, sayıqlama, hiperesteziyalar olur
- Meningial simptomlar - ənsə əzələlərinin rigidliyi, Kerninq və Brudzinski simptomları, vətər reflekslərinin əvvəl artması, sonra azalması ilı gedir.
- Meningit irinli xarakter daşıyır və yerli dəyişikliklər- angina, limfadenit, konyuktivit olur
- Likvor şəffaf olur, təzyiq artır, limfositər sitoza olur, zülalın miqdarı artır, xloridlər və şəkər dəyişmir

Kernig's Sign and Brudzinski's Neck Sign

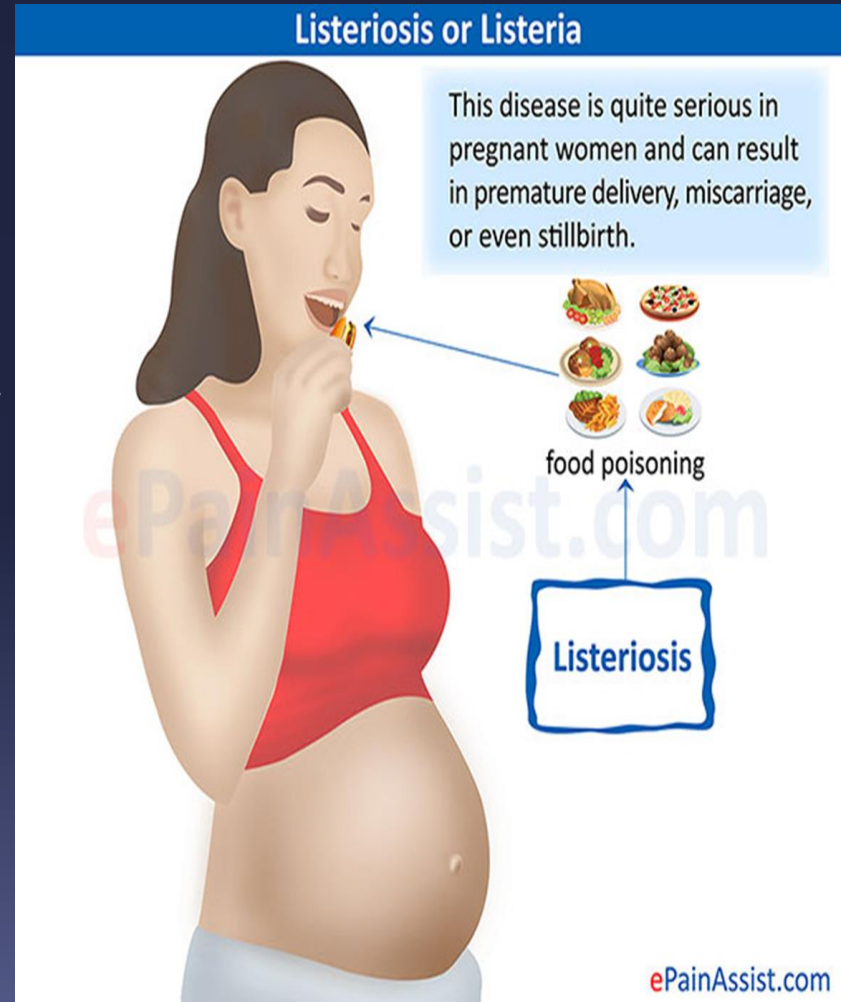
ELSEVIER

Tifoid forma

- Uzun müddətli qızdırma
- Qeyri-müəyyən xarakterli səpgi
  - Arterial hipotenziya
  - Hepatolienal sindrom
    - Sarılıqlı hepatit
    - Poliserozit
  - Trombositopeniya
- Bir sıra hallarda listerioz endokardit, uretrit, atipik pnevmoniya, abses, ensefalit

Hamilələrdə listerioz

- Doğuşdan bir neçə həftə əvvəl hamilələrdə qızdırma, əzələlərdə ağrı, üşütmə olur
- İrinli konyuktivit, tonzillit inkişaf edir
- Bəzi hamilələrdə qripəbənzər əlamətlər qeyd edilir
- Angina, diareya, pielit, sidik ifrazının çətinləşməsi olur
- Ölü uşağın doğulması

Yenidoğulmuşların listeriozu

- Septikoqranulematoz listerioz da adlanır.
- Letallıqla nəticələnməsilə fərqlənir
- Döl ya ölü doğulur, ya da vaxtından əvvəl doğularaq ilk 2 həftə ərzində ölür.
- Doğuş vaxtı yoluxan uşaqlar isə doğuşdan 1-2 həftə sonra xəstələnir.
- Yüksək qızdırma, töyşümə, burun tutulması, sianoz
- Tez-tez bronxopnevmoniya
- Ağ ciyərlərin atelektazı, irinli plevrit, interstisial pnevmoniya

Diagnoz

- Hemotoloji və laborator müayinələrə əsasən qoyulur.
- Angina və yüksək monositoz
- İlk günlərdə bakterioloji müayinə (dölyanı maye, plasenta, ölüdoğulmuş ya ölmüş dölün orqanları, qan, sidik, likvor, damağın qaşıtısı)
- QDHR
- KBR
- PZR
- Allergik sınaq

Differensial diaqnoz

- Qarın yatalağı
- Infeksiyon mononukleoz
- Tularemianın anginoz-bubon forması

- Ornitoz
- Toksoplazmoz
- Bruselloz
- Ku-qızdırması
- Difteriya anginası

Müalicə

- Tetrasklin (0,2-0,3 q gündə 4 dəfə)
- Levomisetin (0,5q gündə 4-5 dəfə)
- Sulfodimezin (0,5q 4 dəfə)
- Streptomitsin (0,5 q 2 dəfə)
- Eritromitsin (0,25 q 4 dəfə)
- Roksibel (300 mq 2 dəfə)
- Patogenetik və simptomatik müalicə

Profilaktika

- Gəmiricilərə qarşı mübarizə, ərzaq və suyun onlardan qorunması
- Heyvanat məhsullarının bişmiş şəkildə yeyilməsi
- Şəxsi gigiyena qaydalarına ciddi riayət edilməsi

